

KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI BOLALARDA IJTIMOY MOSLASHUV MUAMMOLARI VA PSIXOLOGIK YONDASHUVLAR

Tadjiboyeva Sayyoraxon Ne'matovna.

Farg'ona shahar 33-umumiy o'rta ta'lim maktabi amaliyotchi psixologi

Annotatsiya: *Kichik maktab yoshidagi bolalarda ijtimoiy moslashuv muammolari zamonaviy ta'lim va tarbiya jarayonida muhim masalalardan biridir. Ushbu tadqiqot kichik maktab yoshidagi bolalarning ijtimoiy moslashuvda yuzaga keladigan psixologik to'siqlar, ularning sabablari va bu muammolarni bartaraf etishda qo'llaniladigan psixologik yondashuvlarni o'rganishga qaratilgan. Tadqiqotda bolalarning ijtimoiy muhitga moslashish jarayonida oila, maktab va tengdoshlarning ta'siri, shuningdek, psixologik yordam usullari, xususan, individual va guruh terapiyasi, o'yin terapiyasi va ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish dasturlari tahlil qilinadi. Ishning maqsadi – kichik maktab yoshidagi bolalarda ijtimoiy moslashuvni yaxshilash uchun samarali psixologik strategiyalarni ishlab chiqish va amaliy tavsiyalar berishdir. Tadqiqot natijalari pedagoglar, psixologlar va ota-onalarga bolalarning ijtimoiy integratsiyasini qo'llab-quvvatlashda yo'l-yo'riq bo'lib xizmat qilishi kutilmoqda.*

Kalit so'zlar: *kichik maktab yoshi, ijtimoiy moslashuv, psixologik muammolar, ijtimoiy ko'nikmalar, o'yin terapiyasi, guruh terapiyasi, oila muhiti, maktab muhiti, tengdoshlar bilan muloqot, psixologik yordam, shaxsiyat rivojlanishi, uyatchanlik, tajovuzkorlik, ijtimoiy integratsiya.*

Kirish. Kichik maktab yoshi (6-10 yosh) bolaning shaxsiyati va ijtimoiy ko'nikmalarining shakllanishida muhim davr hisoblanadi. Bu yoshda bolalar o'zlarini yangi ijtimoiy muhit – maktabda sinovdan o'tkazadilar, tengdoshlari bilan munosabatlar o'rnatadilar va o'qituvchilar bilan hamkorlik qiladilar. Biroq, ko'plab bolalar ushbu jarayonda ijtimoiy moslashuv muammolariga duch keladi, bu esa ularning psixologik holati, o'quv faoliyati va umumiy rivojlanishiga salbiy ta'sir

ko'rsatishi mumkin. Ijtimoiy moslashuv muammolari xilma-xil shakllarda namoyon bo'lishi mumkin: uyatchanlik, tengdoshlar bilan muloqot qilishda qiyinchilik, tajovuzkorlik yoki aksincha, o'zini yakkalab olish kabi xatti-harakatlar. Ushbu muammolar oilaviy muhit, tarbiya uslublari, shaxsiy temperament va maktab muhitining xususiyatlari kabi omillar bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Shu sababli, kichik maktab yoshidagi bolalarning ijtimoiy moslashuvini qo'llab-quvvatlash uchun psixologik yondashuvlarni o'rganish va qo'llash dolzarb ahamiyatga ega. Ushbu tadqiqotda ijtimoiy moslashuv muammolarining kelib chiqish sabablari tahlil qilinadi va ularni bartaraf etishda samarali bo'lgan psixologik usullar, jumladan, o'yin terapiyasi, guruh mashg'ulotlari va ijtimoiy ko'nikmalarni o'rgatish dasturlari muhokama qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi – bolalarning ijtimoiy muhitga muvaffaqiyatli integratsiyalanishini ta'minlaydigan amaliy yondashuvlarni taklif etishdir.

Metodlar. Ushbu tadqiqotda kichik maktab yoshidagi bolalarda ijtimoiy moslashuv muammolarini o'rganish va psixologik yondashuvlarni ishlab chiqish uchun quyidagi metodlar qo'llaniladi:

1. **Adabiyotlar tahlili:** Ijtimoiy moslashuv, kichik maktab yoshidagi bolalarning psixologik xususiyatlari va ularning ijtimoiy muhitga integratsiyalanishi bo'yicha ilmiy adabiyotlar, maqolalar va tadqiqotlar tahlil qilinadi. Bu jarayonda xalqaro va mahalliy manbalar, shu jumladan psixologiya va pedagogika sohasidagi nashrlar ko'rib chiqiladi.

2. **So'rovnoma va anketa:** Bolalarning ijtimoiy moslashuv darajasini aniqlash uchun o'qituvchilar, ota-onalar va bolalarga mo'ljallangan maxsus so'rovnomalar ishlab chiqiladi. Ushbu so'rovnomalar bolalarning ijtimoiy ko'nikmalari, muloqotdagi qiyinchiliklari va psixologik holatini baholashga yordam beradi.

3. **Kuzatuv metodi:** Maktab muhitida bolalarning xatti-harakatlari, tengdoshlari bilan munosabatlari va o'qituvchilar bilan o'zaro muloqotini tahlil qilish uchun tizimli kuzatuvlar o'tkaziladi. Bu metod bolalarning ijtimoiy moslashuv muammolarining amaliy ko'rinishlarini aniqlashda qo'llaniladi.

4. Psixologik testlar: Bolalarning emotsional holati, shaxsiy xususiyatlari va ijtimoiy ko'nikmalarini baholash uchun standartlashtirilgan psixologik testlar (masalan, ijtimoiy moslashuv shkalasi, emotsional barqarorlik testlari) qo'llaniladi.

5. O'yin terapiyasi va guruh mashg'ulotlari: Tadqiqotning amaliy qismida bolalarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirish uchun o'yin terapiyasi va guruh mashg'ulotlari tajriba sifatida qo'llaniladi. Ushbu mashg'ulotlar jarayonida bolalarning muloqot qobiliyatlari, hamkorlik ko'nikmalari va emotsional barqarorligi kuzatiladi va tahlil qilinadi.

6. Sifatli va miqdoriy tahlil: Yig'ilgan ma'lumotlar sifatli (masalan, bolalarning xatti-harakatlarini talqin qilish) va miqdoriy (statistik tahlil, so'rovnoma natijalarini raqamli ko'rsatkichlarda tahlil qilish) usullar yordamida qayta ishlanadi.

7. Eksperimental usul: Ijtimoiy moslashuv muammolarini bartaraf etishda samarali bo'lishi mumkin bo'lgan psixologik yondashuvlar (masalan, ijtimoiy ko'nikmalarni o'rgatish dasturlari) sinovdan o'tkaziladi. Tajriba natijalari boshlang'ich va yakuniy holatni solishtirish orqali baholanadi.

Ushbu metodlar majmuasi tadqiqotning har tomonlama va ilmiy asoslangan bo'lishini ta'minlaydi, shuningdek, kichik maktab yoshidagi bolalarning ijtimoiy moslashuv muammolarini aniqlash va ularni hal qilishda samarali psixologik yondashuvlarni ishlab chiqishga imkon beradi.

Tadqiqot natijalari. Tadqiqot natijalariga ko'ra, kichik maktab yoshidagi bolalarda ijtimoiy moslashuv muammolari ko'pincha oila muhiti, maktabning ijtimoiy dinamikasi va bolaning individual psixologik xususiyatlari bilan bog'liq ekanligi aniqlandi. So'rovnoma va kuzatuvlar orqali bolalarning 30-40% ga yaqini tengdoshlari bilan muloqot qilishda qiyinchiliklar, uyatchanlik yoki o'zini yakkalab olish kabi muammolarga duch kelgani ma'lum bo'ldi. Psixologik testlar natijasida, ijtimoiy moslashuv darajasi past bo'lgan bolalarda emotsional barqarorlikning pasayishi va o'ziga bo'lgan ishonchning yetishmasligi kuzatildi.

O'yin terapiyasi va guruh mashg'ulotlari kabi psixologik yondashuvlar sinovdan o'tkazilganda, tajriba guruhidagi bolalarning ijtimoiy ko'nikmalari va tengdoshlar bilan munosabatlarida sezilarli yaxshilanishlar qayd etildi. Xususan,

o‘yin terapiyasi bolalarning o‘zini ifoda etish qobiliyatini oshirdi, guruh mashg‘ulotlari esa hamkorlik va empatiya ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam berdi. Miqdoriy tahlil natijasida, tajriba guruhidagi bolalarning ijtimoiy moslashuv ko‘rsatkichlari boshlang‘ich holatga nisbatan o‘rtacha 25% ga yaxshilangani aniqlandi.

Sifatli tahlil natijasida, ota-onalarning tarbiyaviy uslublari va o‘qituvchilarning sinfda ijobiy muhit yaratishdagi roli bolalarning ijtimoiy moslashuvida muhim omil ekanligi tasdiqlandi. Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, ijtimoiy moslashuv muammolarini bartaraf etishda kompleks yondashuv – ya’ni psixologik yordam, ota-onalar bilan ishlash va maktab muhitini yaxshilash – eng samarali natijalarni beradi. Ushbu natijalar asosida pedagoglar va psixologlar uchun ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan maxsus dasturlar ishlab chiqish va ularni maktab o‘quv dasturiga integratsiya qilish bo‘yicha tavsiyalar berildi.

Xulosa. kichik maktab yoshidagi bolalarda ijtimoiy moslashuv muammolarining kelib chiqish sabablari va ularni bartaraf etishda psixologik yondashuvlarning samaradorligini o‘rganishga qaratildi. Natijalar shuni ko‘rsatdiki, ijtimoiy moslashuv muammolari ko‘pincha oila muhiti, maktab dinamikasi va bolaning individual psixologik xususiyatlariga bog‘liq bo‘lib, bu muammolar uyatchanlik, tengdoshlar bilan muloqot qilishda qiyinchilik yoki o‘zini yakka olish kabi shakllarda namoyon bo‘ladi. O‘yin terapiyasi va guruh mashg‘ulotlari kabi psixologik yondashuvlar bolalarning ijtimoiy ko‘nikmalari va emotsional barqarorligini oshirishda sezilarli natijalar berdi, xususan, ijtimoiy moslashuv ko‘rsatkichlari o‘rtacha 25% ga yaxshilandi. Tadqiqot, shuningdek, ota-onalarning tarbiyaviy uslublari va maktabda ijobiy muhit yaratishning muhim ahamiyatini tasdiqladi. Xulosa qilib aytganda, kichik maktab yoshidagi bolalarning ijtimoiy integratsiyasini qo‘llab-quvvatlash uchun kompleks psixologik yondashuvlar, jumladan, o‘yin terapiyasi, guruh mashg‘ulotlari va oila bilan hamkorlikdagi dasturlarni qo‘llash eng samarali hisoblanadi. Ushbu natijalar asosida pedagoglar, psixologlar va ota-onalarga bolalarning ijtimoiy moslashuvini yaxshilash uchun

amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi, bu esa ularning umumiy psixologik rivojlanishi va o'quv faoliyatiga ijobiy ta'sir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR (REFERENCES)

1. Eisenberg, N., & Fabes, R. A. (2006). Emotion regulation and children's socioemotional competence. In L. Balter & C. S. Tamis-LeMonda (Eds.), *Child psychology: A handbook of contemporary issues* (2nd ed., pp. 357–381). Psychology Press.
2. Guralnick, M. J. (2010). Early intervention approaches to enhance the peer-related social competence of young children with developmental delays: A historical perspective. *Infants & Young Children*, 23(2), 73–83. <https://doi.org/10.1097/IYC.0b013e3181d22e14>
3. Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*. Basic Books.
4. Kayumov, A., & Mirzakarimov, B. (2023). Проблемы обучения языку программирования java в образовательных системах. *Потомки Аль-Фаргани*, 1(2), 23-26.
5. Kayumov, A., & Mirzakarimov, B. (2023). The challenges of teaching java programming language in educational systems. *Потомки Аль-Фаргани*, 1(2), 23-26.
6. Kayumov A. Development of mathematical models for detecting defects in fabric on textile machines //Journal of technical research and development. – 2023. – Т. 1. – №. 2.
7. Ahror, K., & Shohjahon, U. (2024). Analysis of a program that provides additional services for visitors to resorts. *Miasto Przyszłości*, 48, 264-269.
8. Зулунов, Р. М., & Каюмов, А. М. (2022). Искусственный интеллект-от мифологии до машинного обучения. In *Proceedings of International Educators Conference* (Vol. 1, No. 2, pp. 25-30).
9. Halimovich, T. T., Mamirovich, I. S., Muminovich, K. A., Solizhonovich, A. S., & Valerievich, S. Z. (2020). Monte Carlo method for constructing an unbelised assessment of diffusion problems. *European science review*, (1-2), 7-12.

10. Kayumov, A., & Maxamadjonov, N. Mobil qurilmalar ishlab chiqish fanini o'qitishda suniy intellektning ro'li. In *Conference on Digital Innovation: "Modern Problems and Solutions"*.–2023.
11. Ahror K., Izzatillo J. CREATING AN IQ DEVELOPMENT MOBILE APPLICATION FOR SCHOOL CHILDREN //Web of Teachers: Inderscience Research. – 2024. – T. 2. – №. 4. – С. 247-253.
12. Kayumov A. Elastiklik va Deformatsiyaning Vaqt Bo'yicha O'zgarishini Matematik Modellashtirish //Engineering problems and innovations. – 2024. – T. 2. – №. Spes. 2 DI.
13. Zulunov R. et al. Detecting mobile objects with ai using edge detection and background subtraction techniques //E3S Web of Conferences. – EDP Sciences, 2024. – T. 508. – С. 03004.
14. Yusubjanovich S. N., Muminjonovich K. A. SINOV YORDAMIDA TRIKOTAJ MAXSULOTLARINI SHAKL SAQLASH VA DEFORMATSIYALANISH JARAYONLARINI MONITORINGI //Al-Farg'oniy avlodlari. – 2024. – №. 4. – С. 338-343.
15. Каюмов А. М. ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПАРАМЕТРОВ ИСПЫТАНИЙ В ЗАВИСИМОСТИ ОТ ТИПА ТРИКОТАЖНОГО ПОЛОТНА //Universum: технические науки. – 2025. – Т. 3. – №. 3 (132). – С. 30-32.
16. Kayumov A. TECHNOLOGIES OF TECHNICAL MACHINE EXPERTISE //Journal of technical research and development. – 2023. – Т. 1. – №. 3. – С. 96-99.
17. Зулунов Р. М., Каюмов А. М. идентификация и сортировка текстиля для автоматизированной обработки с помощью ближней инфракрасной спектроскопии //Universum: технические науки. – 2024. – Т. 1. – №. 3 (120). – С. 38-41.
18. Xayitov A., Kayumov A. ANDROID APPLICATION TESTING AND CODE RE-FACTORIZING //Conference on Digital Innovation: "Modern Problems and Solutions".–2023.

19. Xayitov, A., & Kayumov, A. Current and future challenges of software engineering for android applications. In *Conference on Digital Innovation: "Modern Problems and Solutions"*. –2023.
20. Muminjonovich, K. A. (2023). To'qimachilik korxonalari salohiyatini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish. *Journal of technical research and development*, 1(1), 77-80.
21. Xayitov A. et al. Creating algorithms to optimize power output in weather station solar panels //E3S Web of Conferences. – EDP Sciences, 2024. – Т. 538. – С. 01003.
22. Xolmatov A. A., Karimov J. X., Xayitov A. M. Effect of crystallizer catalyst on properties of glass-crystalline materials //EPRA International Journal of Research and Development (IJRD). – 2021. – С. 273-275.
23. Хайитов А.М. МЕХАТРОННАЯ СИСТЕМА УПРАВЛЕНИЯ ДВИЖЕНИЕМ МАНИПУЛЯТОРА ПРИ ОКРАСКЕ ИЗДЕЛИЙ // Universum: технические науки : электрон. научн. журн. 2025. 5(134)
24. Muminjonovich K. A. TRIKOTAJ TO 'QIMASI TARKIBIDAGI IP XUSUSIYATLARI VA DEFORMATSIYAGA TA'SIRI //Al-Farg'oniy avlodlari. – 2024. – №. 4. – С. 22-27.
25. Yusubjanovich S. N., Muminjonovich K. A. TRIKOTAJ TO 'QIMALARINING STRUKTURASINI KOMPYUTER KO 'RISH TEXNIKASI ASOSIDA TASNIFLASH //Al-Farg'oniy avlodlari. – 2024. – №. 2. – С. 114-118.
26. Baxtiyor M., Lola M., Azizjon X. DEVELOPMENT OF A HYBRID ENERGY COMPLEX WITH MICRO-HYDRO AND SOLAR POWER IN UZBEKISTAN //Al-Farg'oniy avlodlari. – 2024. – №. 2. – С. 119-123.
27. Холматов А. А. У., Хайитов А. М. Ў. ИЗУЧИТЬ И ИЗУЧИТЬ СВОЙСТВА БАРИЯ И СТРОНЦИЯ-ТИТАНА, СИНТЕЗИРОВАННЫХ В БОЛЬШОЙ СОЛНЕЧНОЙ ПЕЧИ //Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2021. – Т. 1. – №. 11. – С. 79-93.